עין משפט נר מצוה

גמ' שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות אמר רב נחמן בר יצחק מאי שוין שוין למנחות: אף א) [כל] המנחות היו ברין [וכו']: תנו רבנן זך אין זך אלא נקי רבי יהודה אומר כתית אין כתית אלא כתוש א) יכול יהא ב) זך כתית פסול למנחות ת"ל 2 ועשרון סולת בלול בשמן כתית א"כ מה ת"ל למאור אלא מפני ג) החיסכון מאי חיסכון אמר רבי אלעזר ג) התורה חסה על ממונן של ישראל 3 ד) צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך אמר רבי שמואל בר נחמני אליך ולא לי ג) לא לאורה אני צריך: שלחן בצפון ומנורה בדרום א"ר זריקא אמר ר' אלעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך 4 ויעש לבית חלוני שקופים אטומים תנא שקופין ו) [מבפנים] ואטומים [מבחוץ] לא לאורה אני צריך ה) 5 מחוץ לפרכת העדות באהל מועד עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל ואם תאמר לאורה אני צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדותה אמר י) רבא זה ט) נר מערבי שנותנין בה שמן ו) כנגד חברותיה ו) א ומממנה היה ט) מדליק ובה היה מסיים: **מתני'** מאין היו מביאין את היין ט) ב קרוחים ועטולין אלפא ליין שניה להן בית רימה ובית לבן בהר וכפר סיגנא בבקעה כל ארצות היו כשרות אלא מיכן היו מביאין אין מביאין ג לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא ממה שנזרע ביניהן ואם הביא כשר אין מביאין ט) הליסטון ואם הביא כשר אין מביאין ישן דברי רבי ד וחכמים מכשירין ה אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל ואם הביא פסול ואין מביאין מן הדליות אלא מן ו הרגליות ומן הכרמים העבודין ולא י) כונסין אותו בחצבין גדולים אלא בחביות קטנות ואינו ממלא את החבית עד פיה כדי שיהא ריחו נודף אינו מביא מפיה מפני

הליסטיון

גמ' שוין. בתמיה. דקתני השני שבראשון והראשון שבשני שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני שבראשון אין ראוי למנורה וראשון שבשני ראוי למנורה והיכי הוו שוין: **למנחות.** שאם רוצה ליתן הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון יא] ט): **יכול יהא** יב] י) **כתית זך פסול למנחות.** הואיל וכתיב ביה [שמות כז] למאור: **אם כן.** הואיל וכשר נמי למנחות: **מה תלמוד לומר.** זך וכתית למאור: **מפני החיסכון.** לא בעינן זך וכתית למנחות כמו לנרות דהכי נמי כשרות יג] אפילו אינו כ) [זך] וכתית לפי שהמנחות הן מרובות וצריכות שמן הרבה ואילו היה צריך לחזור במנחות נמי אחר זך וכתית כמו למנורה יד] היו מפסידים שהיו לוקחין אותו ביוקר: **שלחן בצפון ומנורה בדרום.** והמזבח בינתים לידע שלא לאורה אני צריך: **שקופים מבפנים.** שהמשקופין של חלונות היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם: **ממנה היה מדליק.** האחרות ובה היה מסיים כדתנן (תמיד דף לג.) בא ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים טו] שמנורה היתה עומדת מזרח ומערב מכבה האחת שבצד מזרח ומדשנה ומניח טז] האחת שבצד אותה שבמזרח הוא נר מערבי ומניחה דולקת עד לערב ומדליק האחרות שכבו ל) בשחר ומטיבו חורק מה שנשאר מן השמן ומן הפתילה לחוץ ונותן בה שמן ופתילה יז] ומדליקה כדי לקיים בה מצות הדלקה ומסיים בה הדלקה שהיה מדליקה בתר כל הנרות: **מתני'** **קלוסטין.** שנתבשלו הענבים בחמה יותר מדאי: **מעושן.** כשהיו הענבים מרים היו מעשנין אותן כדי לתתקן או מבשלין אותן: **לא מתוק.** כשהוא מתוק מחמת עצמו כדמפרש בגמ' מ). ענין אחר תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום: **מן הדליות.** שקורין טריל"ש לפי שאין יינו יפה: **אלא מן הרגליות.** יין שגדל בגפנים נמוכים שהוא יפה: **העבודים.** מפרש בגמ' פ): **לא היו כונסין אותו בחצבין גדולים.** לפי שכשהיו מסתפקין ממנו על יד היו החביות מתריקנים ומתקלקל היין: **כדי שיהא ריחו נודף.** שכשהיא חסירה קימעא היין נודף יותר מכשהיא מליאה:

רש"י כת"י

גמ' שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות. והיכי קתני השני שבראשון והראשון שבשני שוין והא ראשון שבשני כשר למנורה: **שוין למנחות.** דקיימא לן בכל דוכתי מנחה צריך ל) דמן המובחר יביא וה"ק הראשון שבשני והשני שבראשון שוין שאם יש לו מנחה להביא ויש לו תשמישן מאיזה שירצה יביא אבל אם יש לו תשליש שבראשון ומראשון שבשני יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מובחר: **אין זך אלא נקי.** כגון אותו שיוציא בלא טעינה בסלים ואפי' נטחנו הזיתים ברחים: **אלא כתוש.** לא יהא טחון ברחים אלא כתוש במכתשת: **יכול יהא כתוש זך פסול למנחות.** הואיל וכתיב למאור ס): **א"כ.** דאף למנחות כשר: **מה ת"ל למאור.** לומר לך למאור יהא כתוש אבל למנחות אפי' [אינו כתוש] כשר: **מפני החיסכון.** דמנחה שכיחי כל יומא טובא ואיכא חסרון אי מהדר בתר כתית אבל נרות ליכא שמן כולי האי אלא שלשה לוגין וחצי בכל יום חצי לוג לכל נר: **מאי חיסכון.** כלומר מאי איכפת בחסרון: **התורה חסה כו'.** ומשכחת לה בנגעי בתים בת"כ פ) דכתיב פ) וצוה את הבית בטרם יבא הכהן וגו' על מה התורה חסה אם על כלי עץ וכלי שטף יש להם טהרה במקוה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה במקוה חסה תורה ואמרה לפנותם שלא יטמאו ושוב אין תקנה: **אליך.** לצורך ולהראות חיבתך לפני: **ולא לי.** בשבילי שלא לאורה אני צריך ולא לאכילה שאם הייתי צריך הייתי [מצוה] ליתן שלחן סמוך למנורה כמנהג העולם: **שקופים מבחוץ.** רחבים מבחוץ: **ואטומים מבפנים.** ופיהם אטום וקצר מבפנים. דדרך כותל אבנים כשעושין חלון מרחיבין אותו מבפנים שמשפעים עובי הכותל מכל צד כדי שלא יסתום ויעכב עובי הכותל את האורה אבל בגדדין אבל ההיכל ל) היה קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא אורה [יוצאה] מהיכל שתאיר לעולם כי לא לאורה אני צריך: **עדות הוא.** המנורה. לקמן מפרש מה היא העדות: **נר מערבי.** נר אמצעי היה פונה פיו לצד מערב וכל שאר הנרות היו פיהם כלפי נר מערבי כדאמרינן בפ' שתי הלחם ק) ולהכי קרי ליה נר מערבי: **כנגד חברותיה.** חצי לוג דכתיב ר) מערב עד בקר תן לה מדותיה שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר ושיערו חכמים חצי לוג כדקתני לקמן בפ' שתי מדות (פט.): **ממנה היה מדליק.** כלומר ממנה מתחיל הדלקה שאותה היה מדליק תחילה מבערב: **ובה היה מסיים.** ההטבה בבקר שאותה היה מטיב אחרון לפי שבכל בקר מצא אותה דלוק והשאר מצא אותם שכבו ופעמים שהיה דולק כל היום ומדליק ממנו כל שאר הנרות שבבקר היו כולן כבות חוץ מנר מערבי ומטיבן ומנערן מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות ש) ונר מערבי דולק כל היום ולערב היה מדליק ממנה שאר הנרות: **מסיים.** דלאחר הדלקות שאר נרות היה מכבה אותה ומטיבה ונותן בה שמן: **מתני'** **קורחיים ועטוליין.** מקומות הן: **מאין היו מביאין יין.** לנסכים: **קלוסטין.** יין מתוק מחמת השמש שהיו תולין את הענבים להשמש: **ישן.** משל אשתקד: **מתוק.** הייטו מאליו ולא מחמת השמש. ל"א תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום: **מן הדליות.** מן הגפנים המודלות על גבי כלונסות ונסרים. טלטריי"ש: **אלא מן הרגליות.** שסוככות על גבי קרקע לרגלי בני אדם שאינן מודלות: **העבודים.** חפורים: **חצבים גדולים.** פוגמים טעם היין: **[ואינו ממלא את החבים].** כשחבית מלאה יוצא ריחה לחוץ ואינה נודף: ת) **הקמחין.** לובן היין שקורין קנא"ש בלע"ז:

שוין למנחות. אבל למנורה אינן שוין דאין זך אלא נקי והראשון לעולם נקי ופירוש הקונטרס עיקר דלא כדפרישית מרישא שמעינן הראשון למנורה והשאר למנחות: **לא** לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך. יש מפרשים מדנותן שולחן בצפון ומנורה בדרום ולא נגד מערב ששם שכינה וליתא דלאו לאפוקי נגד מערב קאתי א) וכי מימשכי נמי נגד מערב אפשר שינתן זה נגד צפון וזה נגד דרום ב) ומחצי הבית ולפנים היו מונחים ג) כדאמר לקמן בפ' שתי הלחם (דף צח:) ואיכא למ"ד מזרח ומערב ואיכא למ"ד צפון ודרום מונחין ופי' הקונט' עיקר דדייק מדשולחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח היה באמצע שמע מינה לא לאורה אני צריך ולא לאכילה דאם הייתי צריך הייתי נותן מנורה סמוך לשולחן כנוהג שבעולם:

מחוץ לפרכת העדות יערוך כו'. בפרק במה מדליקין (שבת כב:) גרסי' וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו כו' יח] ומפרש ר"ת דלאהרן קאי וכי לאורה הוא צריך אהרן והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו של עמוד האש כדאיתא בברייתא דמלאכת המשכן מסתכל בטפיח ורואה בו בחבית ד) ורואה מה שבתוכה ס) וכתורת כהנים בפר' אמור אל הכהנים גרסינן וכי צריכין לנר והלא כל אותם ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הוצרכו לנר שנאמר כי ענן ה' על המשכן ומיהו סוגי' דשמעתין משמע דאשכינה קאי ו) וקשיא דה"ל למימר כל העולם כלו לאורו של מקום היו הולכים:

ממנה היה מדליק. כלומר ממנה מתחיל ההדלקה שאותו מדליק תחילה בערב ובו היה מסיים ההטבה בבוקר שאותו מטיב אחרון לפי שבכל בוקר מוצא אותו דולק והשאר מוצא שכבה ופעמים שהיה דולק כל היום כולו ומדליק ממנו שאר הנרות שבבוקר היו כולם כבות חוץ ממנו ומטיבו שמנערו מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו' ונר מערבי שדולק כל היום לערב היה מדליק ממנו שאר הנרות כך פי' בקונטרס וזה היה קודם שמת שמעון הצדיק שהיה נר מערבי דולק כל היום כו' כדאמר בריש טרף בקלפי (יומא לט.) כל ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק היה נר מערבי דולק מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה והיה צריך ליתן בה שמן בשחרית שתהא דולקת עד הערב להדליק בה השאר והכי תנן במסכת תמיד ו) פרק יט] ראשון אמר להן הממונה קמא (דף ל:) נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מדשן את השאר ט) ומניח את אלו פירוש שתי נרות מזרחיות מניח עד לאחר דם התמיד כדנפקא לן מקרא בפרק שלישי דיומא (דף לג.) סידור מערכה משמיה דגמרא וקא סבר האי תנא כמ"ד לקמן בפרק שתי הלחם (דף מט:) מזרח ומערב היו מונחין והדר קתני מצאו שכבה פירוש דהיינו לאחר שמת שמעון הצדיק שלא היה הנס רגיל מדשנו ומדליקו מן הדולקין פירוש ומשים חצי לוג שמן שתהא דולקת עד הערב להדליק ממנה את השאר ואחר כך מדשן את השאר דהיינו הטבת חמש נרות ובפרק החלו עולים קתני נכנס ומצא שתי נרות ט) מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליק את המנורה בין הערבים מצאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה ובפרק במה מדליקין (שבת דף כב:) פירש בקונטרס דנר מערבי היה מטיב בין הערבים ואוחז את הישנה בידו או היה מניחה בכלי עד שהיה נותן שמן ופתילה ומדליקה ומדליק ממנה את השאר והקשה רבינו תם אם אפשר לעשות כך מאי קפריך התם והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגי דלא למשקל ולדלוקי וקשיא למאן דאמר (שבת דף כב:) אין מדליקין מנר לנר מאי קושיא הרי באותה שעה יכול להדליק את כולן דמאחר שהוציא פתילה ישנה מן הנר שבמנורה אין בו משום כ] מצוה ויש לומר דלא אפשר לעשות כן משום דדרשינן בתורת כהנים להעלות נר תמיד שצריך שיהא נר קבוע להדליק שאר נרות ואיזה זה נר מערבי י) וריב"א פירש דבעוד שהישנה דולקת בנר מערבי היה מדליק ממנה את השאר על ידי פתילות ארוכות ושוב מדשן את זו ונותן בה שמן ופתילה חדשה ארוכה ומדליקה מן השאר והיינו ובה היה מסיים ההדלקה והיינו עדות שהיה מדליק ממנה מאותה שהודלקה אמש את השאר כל ימי שמעון הצדיק ולישנא דמתני' דתמיד משמע כדבריו מדקתני שממנו מדליק המנורה בין הערבים ואפשר כא] כמה שמדליקה שחרית ממזבח העולה ואין ממתינין עד הערב שידליקנה ממזבח העולה ואח"כ ידליק ממנה את השאר משום דכתיב תמיד דבעינן שתהא המנורה דולקת תמיד כ) ואם הטענה תלוי בכך א"כ לפירוש הקונטרס קשיא דבשעה שאוחז הישנה בידו אין שום נר דולק במנורה ושמא הא דתקון הכי הייט טעמא שלא לשנות מכמות שהיה בשעה שהנס קיים בימי שמעון הצדיק:

הליסטיון

מסורת הש"ס

שיטה מקובצת

* * *

תורה אור השלם

1. ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד: שמות כז כ
2. ועשרן סלת בלול בשמן כתית רבע ההין ונסך רביעת ההין יין לכבש האחד: שמות כט מ
3. צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד: ויקרא כד ב
4. ויעש לבית חלוני שקפים אטמים: מלכים א ו ד
5. מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערך אתו אהרן מערב עד בקר לפני יי תמיד חקת עולם לדרתיכם: ויקרא כד ג

* * *

לעזי רש"י

טריל"ש, טלטריל"ש [טרייליי"ש]. גפן המונבה על כלונסאות.
קנא"ש [קיינ"ש]. כתמי עובש.

* * *

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

* * *

רבינו גרשום

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com